DEN INTERNATIONALE ØKONOMISKE SITUATION

Fra 1959 til 1960 indtraf en stigning på ca. 20 % i den samlede udenrigshandel inden for de seks fællesmarkedslande og de syv frihandelsområdelande og mellem disse to markedsområder. Denne intraeuropæiske handel nåede i 1960 op på den formidable værdi af næsten 170 milliarder danske kroner, d. v. s. mere end de 6's og de 7's sammenlagte udførsel til hele den øvrige verden tilsammen.

Vesteuropas eksport udadtil steg fra 1959 til 1960 kun med godt 10 mld. kr., d. v. s. med 8 %, altså langt svagere end udenrigsomsætningen inden for Vesteuropa, der øgedes med 30 mld. kr. Mens der var opgang i eksporten fra Europa til de oversøiske råstoflande, gik udførslen til Nordamerika tilbage som følge af de dalende konjunkturer dér.

Som det fremgår af tabel 1, udgør den indbyrdes handel mellem de seks fællesmarkedslande en meget betydelig og stadigt voksende del af den intraeuropæiske handel, i 1960 over 40 % af de nævnte 170 mld. kr., som omsattes mellem og inden for de to nye markedsblokke. De 6's dominerende position inden for Vesteuropa fremgår også af, at udenrigshandelen dem imellem er 3 gange større end de syv frihandelslandes indbyrdes handel.

Tabel 1. De vesteuropæiske markedsdannelsers udenrigshandel.

	1959	1960	Ændring
	Mld. danske kr.		Pct.
De 6's og de 7's handel med omverdenen			
Eksport til USA-Canada	34,2	32,5	÷5
Eksport til andre lande	114,8	128,6	12
Import fra USA-Canada	39,0	55,7	43
Import fra andre lande	123,2	136,5	11
Handelen inden for og mellem de 6 og de 7			
De 6's indbyrdes handel	55,4	70,9	28
De 6's eksport til de 7	37,5	45,0	20
De 7's indbyrdes handel	20,3	23,5	16
De 7's eksport til de 6	26,2	29,1	11
Tils. inden for og mellem markedsdannelserne	139,4	168,5	21

Kilde: Statistiske Efterretninger 1961, tillæg VI.

Det er på denne baggrund, man bl. a. må se USAs indstilling til de to markedsplaner, en indstilling, som kan blive helt afgørende for markedsdannelsernes fremtid og for den form, som forsøgene på at tilnærme dem til hinanden kan tænkes at foregå under. Den almindelige indstilling i USA er, at de 6 fællesmarkedslande er den centrale blok i Europa, den mellemfolkelige union, hvorpå hovedvægten af NATOs forsvar hviler, og som er garanten for, at det gamle skel, som to verdenskrige satte mellem Belgien og Frankrig på den ene side og Tyskland på den anden side, ikke får lov at opstå igen.

Med den opfordring, som præsident Kennedy øjensynligt rettede til den engelske premierminister Macmillan i Washington i begyndelsen af april 1961 om at søge tilslutning til de 6, er det meget tænkeligt, at en ny udvikling vil sætte ind, som kan indebære spiren til opløsningen af frihandelsområdet. Noget sikkert herom kan man ikke vide endnu, men i betragtning af den amerikanske stillingtagen må man antagelig afskrive det fælles toldpræferenceområde af de 6 plus de 7, som det var et af hovedmotiverne for EFTAs oprettelse at skulle bane vejen for. Nyorienteringen vil utvivlsomt tage lang tid, og foreløbig vil de to markedsplaner udvikle sig efter traktatbestemmelserne og vedtagelserne fornylig om at fremskynde de indbyrdes toldnedsættelser inden for blokkene i forhold til det planlagte. Grøftegravningen – den voksende forskelsbehandling ved grænserne mellem de 6 og de 7 – fortsætter med andre ord, og det kan derfor være af interesse at følge udviklingstendenserne i den vesteuropæiske handel og Danmarks placering i denne handel.

I begge markedsdannelser sondres mellem to hovedgrupper, hvis stilling i traktaterne er væsensforskellig. De fleste varer tilhører den gruppe, der er undergivet de almindelige traktatbestemmelser om gradvis afskaffelse af kvantitative importrestriktioner og om nedsættelse af toldsatserne over for andre medlemslande – fra 1. juli 1960 til 80 % af deres oprindelige højde, fra 1. januar 1961 inden for fællesmarkedet og fra 1. juli inden for frihandelsområdet til 70 %. Hovedgruppen omfatter i det store og hele samme vareområde i begge markedstraktater, Romtraktaten og Stockholmkonventionen: de fleste råstoffer, ganske enkelte landbrugsvarer såsom uld, huder og skind samt industriprodukter med undtagelse af forskellige tilberedte nærings- og nydelsesmidler (såsom konserves, mel, vegetabilske og animalske olier og vin). Inden for frihandelsområdet, men ikke i de 6, omfatter de almindelige afviklingsregler tillige fiskekonserves og kork.

For den anden hovedvaregruppe – hovedparten af landbrugsvarerne, konserves (undtagen for frihandelsområdet fiskekonserves), fisk samt oliefrø, oliekager og vegetabilske og animalske olier – er der i traktaterne forudsat særlige bestemmelser, hvorefter samhandelen stadig i vidt omfang er reguleret gennem kvantitative restriktioner, statshandel og høje told-

satser, lige som konkurrenceforholdet mellem ind- og udland i mangfoldige tilfælde er påvirket af statstilskud til de indenlandske producenter. Mellem de 6 indbyrdes er der ganske vist sket visse toldnedsættelser for landbrugsvarer, men den eksisterende importregulering er ikke undergivet væsentlige lempelser, og udformningen af en fælles landbrugspolitik, som er taget op til forhandling mellem fællesmarkedslandene, er stødt på overordentlig store vanskeligheder, som endnu ikke er overvundet.

Tabel 2. Fordeling på hovedvaregrupper af de vesteuropæiske markedsdeltageres eksport i 1959.

	Samlet eksportværdi	Fordeling af eksportværdi på: Varer undergivet de alm. regler (industrivarer m.m.)	Andre varer (landbrugsvarer, fisk m.m.)	ialt
	Mld. kr.	Pct.	Pct.	Pct.
England	64	95	5	100
Sverige	15	96	4	100
Svejts	12	93	7	100
Danmark	10	39	61	100
Østrig	7	95	5	100
Norge	5	79	21	100
Portugal	2	82[1])	18	100
I alt de 7	115	89	11	100
Vesttyskland	67	97	3	100
Frankrig	39	88	12	100
Holland	25	68	32	100
Belgien-Luxembourg	23	94	6	100
Italien	20	80	20	100
I alt de 6	174	89	11	100

[1]) Deraf fiskekonserves 13 pct. og kork 8 pct.
Kilde: Statistiske Efterretninger 1961, tillæg VI.

I tabel 2 er der redegjort for de to hovedvaregruppers relative betydning i de enkelte landes eksport. For begge blokke gælder det, at ca. 90 % af den samlede eksport falder på de varer, der dækkes af traktaternes almindelige bestemmelser, mens kun den resterende tiendedel falder på landbrugsvarer, fisk m. m. Danmark er det eneste af medlemslandene, som har hovedparten af sin eksport, ca. 3/5, koncentreret på landbrugsvarer m. v. For Holland, Norge, Italien og Portugal udgør landbrugsvarer og fisk m. m. ca. 20–30 % af totaleksporten, mens alle øvrige medlemsstater kun har omkring eller under 10 % af deres udførsel placeret i denne gruppe varer, der ikke nyder godt af den automatiske told- og restriktionsafvikling.

Det er karakteristisk, at medlemslandenes eksport gennem en årrække har vist stærkere stigning for industrivarerne end for landbrugsvarer og fisk; denne tendens er fortsat, blot i forstærket grad, efter at de første afviklingsforanstaltninger for industrivarer trådte i kraft i fællesmarkedet (1. januar 1959) og i frihandelsområdet (1. juli 1960), jfr. tabel 3.

Tabel 3. Udviklingen i de vesteuropæiske markedsdeltageres landbrugs- og industrieksport.

	Stigning i eksporten af	
	Varer undergivet alm. regler (industrivarer m.m.)	Andre varer (landbrugsvarer, fisk m.m.)
	Pct.	Pct.
1956–57	10	7
1957–58	0	÷4
1958–59	9	6
1959–60	16	8

Kilde: Statistiske Efterretniger 1961, tillæg VI.

I de senere år er de seks fællesmarkedslandes industrieksport steget væsentligt mere end de syv frihandelslandes. Dette gælder ikke blot tiden efter fællesmarkedets første indbyrdes told- og restriktionslettelser pr. 1. januar 1959, men det var en udvikling, som var i gang allerede før den tid. Fra 1959 til 1960 voksede industrieksporten fra de 6 med 19 %, fra de 7 med 9 %.

Det er imidlertid ikke sådan, at udviklingen igennem de senere år har været ensartet for de enkelte lande i hver blok. Blandt de syv EFTA-lande har England, der indgår med en så dominerende andel som 60 % i EFTA's totale industrieksport, haft den svageste stigning – kun 14 % fra 1956 til 1960 mod 31 %'s stigning for de øvrige EFTA-lande og 53 %'s forøgelse for fællesmarkedslandene. Den engelske industri har åbenbart manglet evne til at klare sig i den hårdere internationale konkurrence, som er opstået i løbet af 1950'erne, efter at den første efterkrigstids tilstand af »sælgers marked« ophørte. Desuden må det tages i betragtning, at England har en særlig stor del af sin eksport orienteret mod de oversøiske råstoflande i det ydre sterlingområde – markeder, der langt fra er ekspanderet så kraftigt som de vesteuropæiske industrivaremarkeder; men den engelske eksport til de ydre sterlinglande er vokset langt svagere end det øvrige Europas udførsel til disse lande, sådan at England på disse markeder har tabt terræn.

Danmarks industrieksport er i 1956–60 steget meget kraftigere end noget af de andre EFTA-landes, nemlig med 53 %, hvilket i øvrigt svarer til den gennemsnitlige vækst i fællesmarkedslandenes industrieksport. Dette har også været nødvendigt, for at Danmark har kunnet opretholde nogen-

Tabel 4. Udviklingen i eksporten af varer undergivet markedstraktaternes almindelige regler.

	Procentvis stigning i eksporten af industrivarer m.m. excl. fly og skibe [1] 1956–60
Danmark	53 pct.
Svejts	33 »
Norge	31 »
Østrig	28 »
Sverige	28 »
Portugal	12 »
De 7 undtagen England	31 »
England	14 »
I alt de 7	21 »
Italien	85 »
Frankrig	62 »
Vesttyskland	55 »
Holland	48 »
Belgien-Luxembourg	19 »
I alt de 6	53 pct.

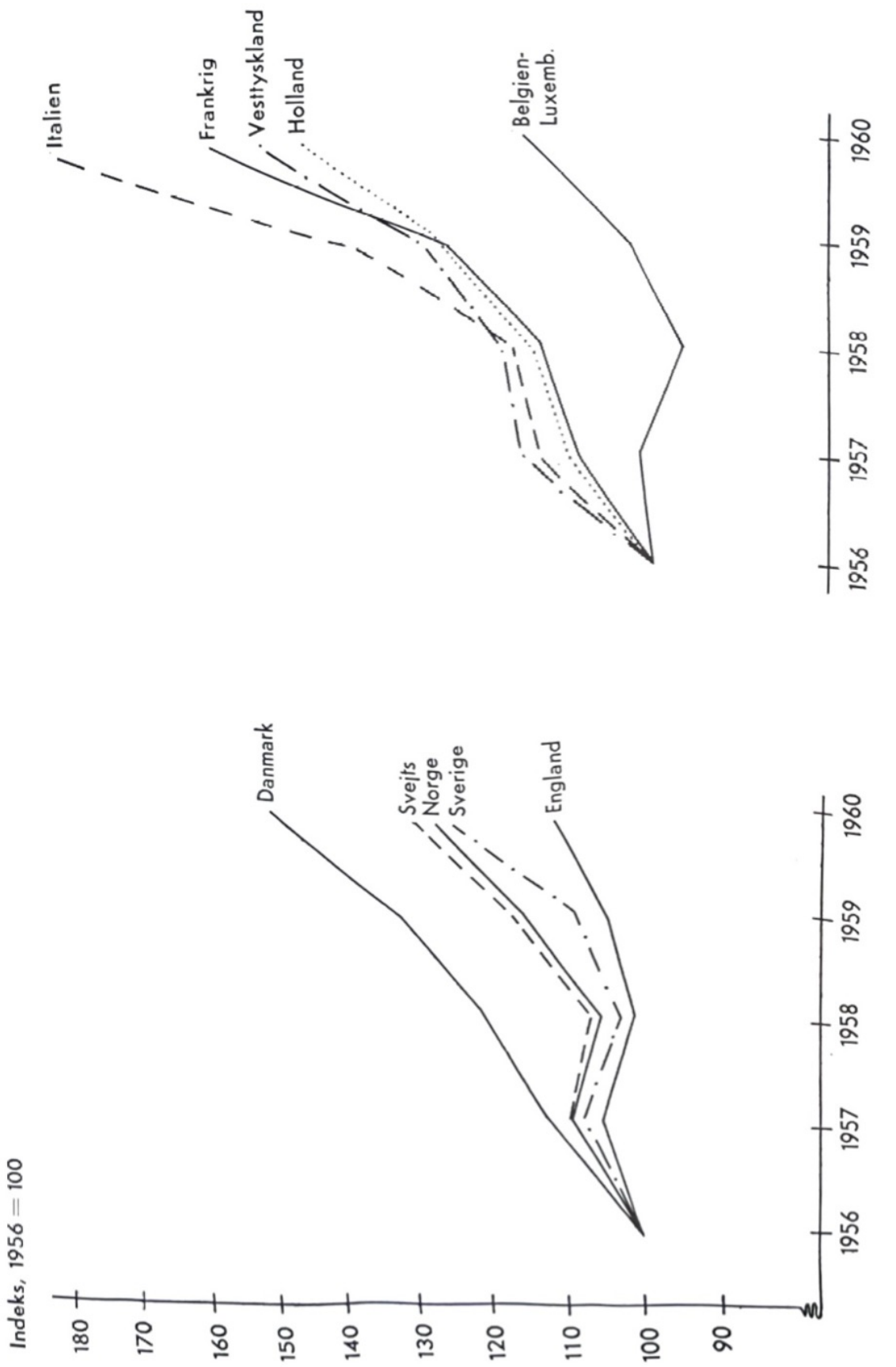
[1]) Fly- og skibseksporten fluktuerer for de enkelte lande stærkt fra år til år, påvirket af tilfældigheder i leveringstidspunkterne, og man får derfor et rimeligere billede frem ved at holde disse varer udenfor opgørelsen.

Kilde: Økonomiske Årsoversigt marts 1961, s. 48 med enkelte korrektioner af de deri angivne foreløbige tal for 1960.

lunde ligevægt på sin løbende betalingsbalance; landbrugseksporten, som jo alene er af væsentlig betydning for Danmark, men ikke for de øvrige EFTA-lande, er nemlig kun forøget med godt en halv snes procent i løbet af samme 4 års-periode, hvorved den samlede danske eksportforøgelse kommer ned på de samme ca. 30 % som for EFTA-landene excl. England.

Det fremgår i øvrigt af figuren, at udviklingen i den danske industrieksport ret nøje har fulgt de øvrige EFTA-landes almindelige eksportudvikling fra år til år undtagen under den europæiske nedgangskonjunktur fra 1957 til 1958, da den danske udførsel af industrivarer voksede med en halv snes procent, mens alle øvrige lande inden for de 7 ramtes af et fald i udførslen.

Blandt fællesmarkedslandene har Belgien i de senere år haft en ugunstigere eksportudvikling end de andre deltagerstater, mens Italien og Frankrig har haft den stærkeste stigning. Vesttysklands udførsel, der før 1956 forøgedes kraftigere end alle andre europæiske landes eksport, har siden udviklet sig i takt med gennemsnittet for de 6.

Eksporten af industrivarer m. v., excl. skibe og fly, fra deltagerne i de europæiske markedsplaner. (Jfr. tabel 4, s. 51.)

For at få et indtryk af, i hvilken grad de enkelte vesteuropæiske landes byerhverv udfører varer til udlandet og dermed i deres afsætning er beroende på efterspørgslen i udlandet, er landenes industrieksport i tabel 5 sat i forhold dels til indbyggertallet, dels til de vareproducerende byerhvervs bidrag til nationalproduktet. Tabellen giver naturligvis kun et meget groft udtryk for, hvor meget den internationale arbejdsdeling inden for vareproduktionen betyder; i indbyggertallet er jo iberegnet personer knyttet til landbrug m. m., og de udgør en noget varierende andel af befolkningen fra land til land. Når man sætter industrieksporten i forhold til de producerende byerhvervs nationalprodukt (d. v. s. den værditilvækst, disse erhverv tilfører varerne ved bearbejdelsen), må man desuden være opmærksom på, at eksportværdien indbefatter hele værdien af de eksporterede industrivarer, mens nationalproduktet ikke medregner værdien af de indkøbte råvarer til fabrikationen. Det betyder, at et land, som i særlig stort omfang baserer sin industriproduktion på råstoffer frembragt uden for vedkommende lands industri (f. eks. importerede råvarer eller råstoffer leveret fra landbruget), må have tendens til at få en stor industrieksport i forhold til nationalproduktet i industrien; Danmark er utvivlsomt netop i den situation som følge af vor fattigdom på industrielle råstofforekomster, og tallene overvurderer derfor sikkert eksportens betydning for industrien, når man sammenligner med tallene for andre lande i tabel 5.

Tabel 5. Industrieksporten i forhold til folketal og nationalprodukt.

	Industri eksport[1]) pr. indbygger (1960)	Industri-eksport [1]) i pct. af nationalproduktet i vareproducerende byerhverv [2]) (1959)
	danske kr.	Pct.
Belgien-Luxembourg	2.600	70
Svejts	2.300	ca. 60–70
Sverige	2.300	ca. 50–60
Holland	1.700	ca. 70
Norge	1.400	55
Vesttyskland	1.400	ca. 65
England	1.200	35
Østrig	1.100	35
Frankrig	950	ca. 30
Danmark	930	32
Italien	430	35
Portugal	190	ca. 35

[1]) Varer omfattet af Romtraktatens og Stockholmkonventionens almindelige regler.
[2]) Bruttonationalproduktet til faktorpris i minedrift, industri, håndværk og offentlige værker.

Kilder: Statistiske Efterretninger 1961, tillæg VI, i forbindelse med indbyggertal og nationalprodukttal i O.E.E.C.s General Statistics, 1961 nr. 1.

Ifølge begge kolonner i tabel 5 er Danmark placeret meget lavt med hensyn til industrieksportens betydning i forhold til befolkningstal og industriens og håndværkets nationalprodukt. Når man bortset fra et udpræget underudviklet landbrugsland som Portugal, ligger Danmark lavere end de øvrige mindre lande i de 6 og de 7 (d. v. s. lande med mellem 3½ og 12 mill. indbyggere).

Graden af arbejdsdeling med udlandet for byerhvervssektoren synes endog her i landet at være mindre end for 50 mill.-staterne England og Vesttyskland, skønt man på forhånd kunne forvente, at disse store industrilande med deres enorme marked og rigt differentierede vareproduktion havde mindre behov for international arbejdsdeling. Det kan tilføjes, at den danske placering utvivlsomt har været sådan helt fra den industrielle udviklings begyndelse herhjemme i slutningen af forrige århundrede, endda sikkert i endnu mere udpræget grad end i dag.

Den industrielle udvikling har i lande som England, Svejts, Sverige, Holland og Belgien lige fra starten i meget høj grad været baseret på afsætning til eksport, mens industrieksporten endnu i 1930'erne kun udgjorde en ret ubetydelig del af industriproduktionen her i landet. Det er først i løbet af 1950'erne, at udførslen er blevet af virkelig betydning, idet industrieksporten fra at udgøre ca. 15 % af produktionsværdien i de større industrivirksomheder på over 5 arbejdere, som omfattes af den årlige statistik, er udvidet til ca. 25 % i 1960 (i forhold til *værditilvæksten* bliver de to nævnte procenter fordoblet).

13. maj 1961.
T. H.